

MAKTABGACHA TA'LIM TASHKILOTIDA TA'LIM-TARBIYA JARAYONI SIFATI VA SAMARADORLIGINI OSHIRISH

Niyazova Sitora Davronovna

BuxDU Maktabgacha ta'lim kafedrası o'qituvchisi,

Hamroyeva Lobar Olimjon qizi

BuxDU Maktabgacha ta'lim yo'nalishi 3-kurs talabasi

Annotatsiya: *Ushbu maqolada maktabgacha ta'lim tizimidagi o'zgarishlar, sohaga oid qabul qilingan qaror va farmonlar, uning mazmun-mohiyati kabi ma'lumotlar umumlashtirilgan. Shuningdek, keyingi yillarda maktabgacha ta'lim tizimining sifat bosqichga ko'tarilganligi tahlil qilingan. Kalitli so'zlar: ta'lim, uzluksiz ta'lim, maktabgacha ta'lim muassasasi, innovatsiya, qaror, farmon, ma'naviyat, qadriyat, odoxloq, shaxs.*

Аннотация: *В данной статье обобщена информация об изменениях в системе дошкольного образования, решениях и указах в сфере, ее содержании. Также анализируется, как за последние годы улучшилось качество системы дошкольного образования. Ключевые слова: образование, дополнительное образование, дошкольное учреждение, инновация, решение, декрет, духовность, ценность, нравственность, личность.*

Abstract: *This article summarizes information on changes in the system of preschool education, decisions and decrees in the field, its content. It also analyzes how the quality of the pre-school education system has improved in recent years. Keywords: education, continuing education, preschool, innovation, decision, decree, spirituality, value, morality, personality*

O'zbekistonda mustaqillik sharofati bilan ta'lim tizimining barcha bosqichlarida keng ko'lamli o'zgarishlar, yangilanishlar jarayoni boshlandi. Uzluksiz ta'lim tizimining barcha bo'g'inlarida bosqichma-bosqich islohotlar amalga oshirildi. Shu jumladan ta'lim tizimining eng quyi bo'g'ini maktabgacha ta'lim tizimida ham qator o'zgarishlar yuz berdi. Avvalo maktabgacha ta'lim tizimi uning mazmun-mohiyatiga to'xtaladigan bo'lsak, maktabgacha ta'lim tizimi uzluksiz ta'limning boshlang'ich qismi hisoblanadi. U bolaning sog'lom va rivojlangan shaxs bo'lib shakllanishini ta'minlab, o'qishga bo'lgan ishtiyoqini uyg'otib, tizimli o'qitishga tayyorlab boradi. Hozirda maktabgacha ta'lim tashkilotida ta'lim-tarbiya jarayoni sifati va samaradorligini oshirishda ta'limning zamonaviy usullaridan foydalanish jiddiy ahamiyatga ega. Buni amalga oshirish uchun esa, avvalo, pedagog-tarbiyachilarning o'zlari ilg'or pedagogik va axborot-kommunikatsiya texnologiyalarini puxta o'zlashtirgan bo'lishlari kerak. Buning uchun ushbu masalalarni maktabgacha ta'lim tashkiloti tarbiyachilari bilan bevosita ta'lim jarayonida o'rganilmoqda. Xususan, pedagogik kengash, amaliy va

nazariy seminar mashg'ulotlari xamda maslaxat-tavsiya berish jarayonida bu masala dolzarb bulib turibdi.

Zamonaviy pedagogik texnologiyalarning turlari va yo'nalishlari ko'p bo'lib, ulardan maktabgacha ta'lim tashkilotlarda ko'proq bola shaxsiga yo'naltirilgan ta'lim, didaktik o'yinlar, interfaol mashg'ulotlar, muammoli vaziyatlar yaratish, loyihalash metodi kabilari qo'llaniladi. Shu jumladan, maktabgacha ta'lim tashkilotida pedagogik kengashlar va boshqa tadbirlarni tashkil qilish va o'tkazishga zamonaviy yondashuvlardan biri sifatida belgilangan maqsad va vazifalarga mos keladigan ilg'or pedagogik texnologiyalar, interfaol usullardan foydalanish ham muhim o'rin tutadi.

Bulardan aqliy hujum va klaster (tarmoqlash) metodlari turli mavzularda ko'proq ishlatilib, turlicha talqin etiladi. Masalan, klaster usulining turli mavzularga moslashtirilgan holda qo'llanish shakllari klaster-chambarak, klaster-oval, klaster-yulduzcha, klaster-uzum shodasi va shu kabilardan iborat.

Klaster – bu interfaol usul hisoblanib, pedagogik-didaktik srategiyaning muayyan shaklidan iborat. U tarbiyalanuvchilarda fikrlash qobiliyatini kengaytirishga yordam beradi. Unda aniq bir obyekt tanlanib obyektning turli qirralari ochib beriladi va albatta tarbiyalanuvchilarda psixik protsesslarning rivojlanishiga yordam beradi.

Bunda bolalarning ko'rishi, sezgisi, xayol tezligi, nutqi va albatta tafakkuri rivojlanadi.

Bolalar xayol qilishga, o'ylashga, tasavvur qilishga, eng asosiysi esa, (xatomi, to'g'rimi) fikrlashgaharakatqiladilar. Bunday mashg'ulotlarda ishtirokchitarbiyachilarni kichik guruhlariga ajratiladi yoki yakka tartibda topshiriqlar beriladi.

Berilgan topshiriq-mavzulari yoki muammolarning yechimlarini topish uchun ularni mashg'ulot rahbari bilan hamkorlikda pedagogik va psixologik nuqtai nazarlardan tahlil etib, xulosalar umumlashtiriladi. Shunday usullardan maktabgacha ta'lim muassasasida bolalar bilan o'tkaziladigan mashg'ulotlarda qo'llash, tarbiyachilar bunday mashg'ulotlarni har turli qiziqarli shakllarda tashkil qilishlari mumkin.

Shunday mashg'ulotlardan biri multfilmlar mavzusidagi mashg'ulotlarda qo'llaniladigan klaster usuli - multklaster bo'lib, bunday o'yin shaklidagi mashg'ulotning maqsadi bolalarni xayolan tasavvur qilishga, topqirlikka, nutqi ravon bo'lishiga, so'zlarni topib gapirishga, gap tuzishga o'rgatishdir. Bu interfaol o'yinda bolalarga multfilm qahramonlari tasvirlangan klaster namoyish etiladi va ularga oddiy savollar shaklida ifodalangan topshiriqlar beriladi. Bunda ularni ijodiy fikrlashga yunaltiriladi.

Interfaol usullarda qo'llaniladigan yondashuvlardan yana biri Venn diagrammasi bo'lib, undan asosan ikki yoki undan ko'p tushunchalarni o'zaro qiyoslash, o'zaro tahlil qilish, ayrim jihatlarini aniqlash va xulosalar chiqarish maqsadlarida foydalaniladi. Maktabgacha ta'lim muassasasida ushbu usuldan tarbiyalanuvchilar uchun boshqotirma-o'yin shaklida ko'proq foydalaniladi. Bu o'yinda tarbiyalanuvchilarning tarbiyachi bergan yo'nalishga muvofiq berilgan mavzu bo'yicha mustaqil fikrlashlari tashkil qilinadi. Bolalar bir-biriga o'xshash predmet va hayvon, tabiat hodisalarining

o'xshash taraflarini va asosiy farqlarini topadilar, ularning asosiy belgi va farqlarini o'yin orqali bilib oladilar, ularda mavzuning umumiy mohiyatini o'zlashtirish ko'nikmalari hosil qilinadi. Ushbu o'yin bir-birini kesib o'tuvchi ikkita yoki bir nechta doiralar chizilib, ularning har biri bitta tushuncha uchun ajaratiladi va boshqa doira bilan kesishgan (bir-birining ichiga kirgan) qismida tegishli tushunchalarning o'xshash yoki farqli hamda boshqa aniqlanayotgan jihatlarini yozish shaklida olib boriladi.

Interfaol usullarni qo'llash bosqichlari quyidagilardan iborat: - tarbiyalanuvchilar guruxlarga bo'linadi, yozuv taxtasiga topshiriqni bajarish mohiyatini aks ettiruvchi sxema chiziladi yoki A-3 formatidagi qog'ozda oldindan tayyorlangan sxemani osib qo'yish mumkin. - har bir bola guruh oldida o'z fikrini aytadi, u xato yoki to'g'ri fikr bo'lishidan qat'iy nazar, tarbiyachi buni qabul qiladi va mashg'ulot yakunida tegishli tuzatishlar kiritadi.

Quyidagi rasmda jismoniy tarbiya yo'nalishida badantarbiya mashqlari har birining boshlanishidagi gavdaning dastlabki holati ko'rinishlari shu mashqlarni bajarish ketma-ketligiga muvofiq tartibda aylana-klaster shaklida aks ettirilgan.

Bu dastlabki holat harakatlarini bajarish orqali bolalar keyingi mashqlarga tayyor turadilar.

1-mashq uchun dastlabki holat: Gavda tik turgan holatda, qo'llarmiz belda, oyoqlarmiz juftlashtirilgan; 2-mashq uchun dastlabki holat: Gavda tik turgan holatda, qo'llarmiz yonga tushirilgan, oyoqlarmiz yelka kengligida ochilgan juftlashtirilgan; 3-mashq uchun dastlabki holat: tiz cho'kib o'tirgan holatda bosh ko'tarilgan holatda, qo'llarmiz yerga tekqiziladi; 4- mashq uchun dastlabki holat: Gavda to'g'ri tutilgan, oyoqlarni tizzadan bukib o'tirgan holatda, qo'llarmiz yonda, bosh to'g'riga qaratilgan; 5-mashq uchun dastlabki holat: Gavda oldinga egilgan, bir oz yerga engashgan holda qo'llar yerga tayangan, oyoqlar tizzadan bukilgan; 6-mashq uchun dastlabki holat: yerga o'tirgan holatda oyoqlarni uzatib qo'llarimiz yonda. Amaliy tajribadan ma'lum bo'ldiki, ta'limning innovatsion usullarini nafakat pedagoglar va katta yoshli maktab o'kuvchilari bilan, balki maktabgacha yoshdagi tarbiyalanuvchilar bilan xam o'tkazish mumkin. Bu orqali bolalarda turli vazifalarini oson o'zlashtiradilar, o'rganganlarini uzoq muddat xotiralarida saqlab, turli xolatlarda o'rinli foydalanishga o'rganadilar. Natijada bolalarning o'ziga ishonchi oradi, mustaqil fikrlash, xulosalarini erkin bayon etishga o'rganadilar.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Makhmudovna, Nigmatova Mavjuda, et al. "Language is a Means of Cognition and Communication for Teaching in Education." *International Journal of Psychosocial Rehabilitation* 24.1 (2020): 247-256.
2. Ниязова, Г. Д., М. М. Нигматова, and С. С. Хужаева. "Современное представление о физиологическом механизме внимания и памяти." *Научно-спортивный вестник Урала и Сибири* 5 (2015): 50-55.
3. Niyazova, Davronovna Gulbahor, and Davronovna Sitara Niyazova. "Professional training of future teachers for creative activity." *ACADEMICIA: AN INTERNATIONAL MULTIDISCIPLINARY RESEARCH JOURNAL* 11.1 (2021): 569-570.
4. Ниёзова, Гулбахор Давроновна. "ЦЕЛИ И ЗАДАЧИ МУЗЫКАЛЬНОГО ОБРАЗОВАНИЯ В ДОШКОЛЬНОМ ОБРАЗОВАНИИ." *Проблемы педагогики* 6 (51) (2020).
5. Ниязова, Гулбахор Давроновна. "Воспитание нравственности у детей дошкольного возраста." *Проблемы педагогики* 3 (48) (2020): 19-21.
6. Ниязова Г. Д., Ниязова С. Д. ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГИЧЕСКАЯ ГОТОВНОСТЬ ДЕТЕЙ К ОБУЧЕНИЮ В ШКОЛЕ //Scientific progress. – 2021. – Т. 2. – №. 7. – С. 1048-1055.
7. Ниязова С. Д., Ниязова Г. Д. ФОРМИРОВАНИЕ ОТДЕЛЬНЫХ СПОСОБОВ ПОЗНАВАТЕЛЬНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ У ДЕТЕЙ ДОШКОЛЬНОГО ВОЗРАСТА НА ЗАНЯТИЯХ «ОЗНАКОМЛЕНИЕ С ПРИРОДОЙ» //Scientific progress. – 2021. – Т. 2. – №. 7. – С. 1093-1101.
8. Ниязова Г. Д. ИНТЕГРАЦИЯ УРОКОВ-ВАЖНАЯ УСЛОВИЯ РЕАЛИЗАЦИИ ПОЗНАВАТЕЛЬНЫХ ПОТРЕБНОСТЕЙ МЛАДШИХ ШКОЛЬНИКОВ //BOSHQARUV VA ETIKA QOIDALARI ONLAYN ILMIY JURNALI. – 2022. – Т. 2. – №. 2. – С. 60-66.
9. Мирходжаева, Ситора Давроновна Ниязова Наргиз. "СОВРЕМЕННЫЕ ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫЕ СТРАТЕГИИ В ДОШКОЛЬНОМ ОБРАЗОВАНИИ."
10. Ниязова С. Д. ОСОБЕННОСТИ ПОСТРОЕНИЯ И ПРОВЕДЕНИЯ ИНТЕГРИРОВАННЫХ УРОКОВ //BOSHQARUV VA ETIKA QOIDALARI ONLAYN ILMIY JURNALI. – 2022. – Т. 2. – №. 2. – С. 166-172.
11. Ниязова С. Д., Ниязова Г. Д. ВЛИЯНИЕ КОМПЬЮТЕРНЫХ ДИДАКТИЧЕСКИХ ИГР НА ФОРМИРОВАНИЕ ПОЗНАВАТЕЛЬНЫХ ПРОЦЕССОВ В ДОШКОЛЬНОМ И МЛАДШЕМ ШКОЛЬНОМ ВОЗРАСТЕ //BOSHQARUV VA ETIKA QOIDALARI ONLAYN ILMIY JURNALI. – 2022. – Т. 2. – №. 2. – С. 114-121.
12. Ниязова С. Д., Мирходжаева Н. СОВРЕМЕННЫЕ ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫЕ СТРАТЕГИИ В ДОШКОЛЬНОМ ОБРАЗОВАНИИ //Scientific progress. – 2021. – Т. 2. – №. 7. – С. 1186-1190.
13. Эргашева Г. Б., Рахматова Г. Б. К. Некоторые вопросы обеспечения взаимосвязи методов и средств обучения в учебном процессе //Проблемы педагогики. – 2020. – №. 1 (46).

14. Эргашева Г. Development of teachers innovative activities //Ученый XXI века. – 2018. – №. 4-3.
15. Ergasheva G. Личностное отношение-условие учебной и профессиональной деятельности учителя //ЦЕНТР НАУЧНЫХ ПУБЛИКАЦИЙ (buxdu.uz). – 2021. – Т. 5. – №. 5.
16. Ergasheva G. НЕКОТОРЫЕ ВОПРОСЫ ОБЕСПЕЧЕНИЯ ВЗАИМОСВЯЗИ МЕТОДОВ И СРЕДСТВ ОБУЧЕНИЯ В УЧЕБНОМ ПРОЦЕССЕ //ЦЕНТР НАУЧНЫХ ПУБЛИКАЦИЙ (buxdu.uz). – 2020. – Т. 1. – №. 1.
17. Ergasheva G. ДИДАКТИЧЕСКИЕ ТРЕБОВАНИЯ К ЗАНЯТИЯМ МАТЕМАТИКОЙ В ДОШКОЛЬНЫХ УЧРЕЖДЕНИЯХ //ЦЕНТР НАУЧНЫХ ПУБЛИКАЦИЙ (buxdu.uz). – 2020. – Т. 1. – №. 1.
18. Baxtiyorovna E. G. Factors that Increase Lesson Effectiveness in Primary Education //EUROPEAN JOURNAL OF INNOVATION IN NONFORMAL EDUCATION. – 2022. – Т. 2. – №. 2. – С. 231-235.
19. Ergasheva G. B. ZAMONAVIY JAMIYATDA FAN VA TA'LIMNING RIVOJLANISHIDA INNOVATSION PEDAGOGIK TEXNOLOGIYALARNING O'RNI //Scientific progress. – 2021. – Т. 2. – №. 7. – С. 969-974.
20. Ergasheva G. ДИДАКТИЧЕСКИЕ ТРЕБОВАНИЯ К ЗАНЯТИЯМ МАТЕМАТИКОЙ В ДОШКОЛЬНЫХ УЧРЕЖДЕНИЯХ //ЦЕНТР НАУЧНЫХ ПУБЛИКАЦИЙ (buxdu.uz). – 2020. – Т. 1. – №. 1.
21. Ergasheva G. B., Tohirova S. MUSTAQILLIK NE'MATIGA SHUKRONA QILISH VA UNING MUSTANKAMLIGINI SHAQLASH //Scientific progress. – 2021. – Т. 2. – №. 7. – С. 1196-1200.
22. Ergasheva G. МАКТАВГАЧА ТА'LIM TIZIMINI YANADA TAKOMILLASHTIRISH CHORA TADBIRLARI TO'G'RISIDA //ЦЕНТР НАУЧНЫХ ПУБЛИКАЦИЙ (buxdu.uz). – 2020. – Т. 1. – №. 1.
23. Эргашева Г. Б. Использование интегрированных технологий в высшем образовании //Вестник магистратуры. – 2019. – №. 4-3 (91). – С. 74-75.
24. Qo'ldoshev, R. (2022). Детская лень как психолого-педагогическая проблема. ЦЕНТР НАУЧНЫХ ПУБЛИКАЦИЙ (buxdu.Uz), 22(22).
25. Qo'ldoshev R. BOSHLANG'ICH SINIF SHAPAQAY O'QUVCHILARGA BERILADIGAN PEDAGOGIK YORDAM VA YOZUVGA O'RGATISH JARAYONIDA FOYDALANILADIGAN TEXNOLOGIYALAR //ЦЕНТР НАУЧНЫХ ПУБЛИКАЦИЙ (buxdu.uz). – 2022. – Т. 22. – №. 22.
26. Avezmurodovich Q. R., Oybekovna N. D. BOSHLANG'ICH SINIF O'QUVCHILARINING BOG'LANISHLI NUTQINI O'STIRISH. QAYTA NIKOYALASH VA BAYON TURLARI. – 2022.
27. Qo'ldoshev R. Maktab o'quvchilarining grafik va kalligrafik qobiliyatlarini shakllantirishning metodologik asoslari //ЦЕНТР НАУЧНЫХ ПУБЛИКАЦИЙ (buxdu.uz). – 2022. – Т. 22. – №. 22.

28. Қўлдошев Р. А. БОШЛАНҒИЧ СИНФ ЧАПАҚАЙ ЎҚУВЧИЛАРНИ ЁЗУВГА ЎРГАТИШНИНГ ИЛМИЙ-НАЗАРИЙ АСОСЛАРИ //Scientific progress. – 2021. – Т. 2. – №. 6. – С. 1120-1129.

29. Qo'ldoshev R. Left-handedness and the reasons for its occurrence //ЦЕНТР НАУЧНЫХ ПУБЛИКАЦИЙ (buxdu. uz). – 2021. – Т. 7. – №. 7.

30. Qo'ldoshev R. Кўмаки педагог ба кўдакони чапдаст дар соли якуми хониш. – GlobeEdit, 2020.